МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра _бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту___
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності __071 «Облік і оподаткування»_____
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою ____«Облік, аудит і податковий консалтинг» _____
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств (на прикладі ФГ «Якимова Іллі Захаровича»)»

Виконавець:
студентка ФМОІТ група 41
Якимова Анна Валеріївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент_____
(науковий ступінь, вчене звання)
Добрунік Тетяна Пилипівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА – 2025

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. У сучасних реаліях функціонування аграрного сектора економіки набули розвитку нові організаційно-правові форми господарювання, серед яких провідне місце за чисельністю посідають фермерські господарства. Їх правовий статус закріплено на законодавчому рівні, і вони функціонують поряд з іншими суб'єктами підприємницької діяльності в агробізнесі, водночас виступаючи їхніми конкурентами. На сучасному етапі розвитку фермерські господарства вирізняються підвищеною адаптивністю до змін зовнішнього середовища та здатністю до диверсифікації напрямів сільськогосподарської діяльності. Як самостійні суб'єкти аграрної економіки, фермерські господарства впроваджують виробничу діяльність в умовах специфіки агровиробництва. Основна мета їхньої діяльності полягає у виробництві та реалізації сільськогосподарської продукції. Водночас особливості функціонування фермерських господарств зумовлюють специфіку організації бухгалтерського обліку, складання фінансової та статистичної звітності, вибір системи оподаткування. У зв'язку з цим актуальним є дослідження теоретичних і прикладних аспектів облікового забезпечення та податкового регулювання діяльності фермерських господарств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тенденції розвитку, особливості організації обліку і оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств досліджено у наукових працях таких вчених як, Амонс С.Е. Беженар І. М., Бойко Л.О. Васильєва В. Г., Вознюк О Гаврик О.Ю. , Добрунік Т.П., Загурська А. Здирко Н. Г., Коваль Л.В. Міньковська А. В., Мирончук М. В., Нечитайло В. В. Підопригора І.В., Пилипенко К. Ліпський Р Саванчук Т. М. Скрипник С.В. Смакота Я. Скупейко В., Ткаченко О. С., Шевченко Л.Я., та ін. Однак в умовах сучасного нестабільного економічного середовища та постійних змін у сфері облікового й податкового законодавства, питання вивчення особливостей облікового забезпечення та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств набуває вагомої актуальності.

Мета і завдання дослідження Метою роботи є дослідження теоретико-законодавчих аспектів обліку та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств, розробка практичних рекомендацій щодо облікового забезпечення їх подальшого розвитку.

Задля досягнення мети дослідження поставлено наступні завдання:

1) розкрити законодавче регулювання та нормативно-правові аспекти розвитку та функціонування фермерських господарств;
2) представити регламентацію облікового забезпечення та оподаткування діяльності фермерських господарств;
3) окреслити проблематику обліку та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств;
4) надати загальну характеристику організації виробничої діяльності фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича»;

5) – висвітлити загальну організацію обліку та звітності у фермерському господарстві «Якимова Іллі Захаровича»;

6) провести аналітичну діагностику виробничої діяльності фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича»;

7) висвітлити діючу практику обліку виробничої діяльності у фермерському господарстві «Якимова Іллі Захаровича» ;

8) висвітлити діючу практику справляння податків та подання податкової звітності у ФГ «Якимова Іллі Захаровича»;

9) окреслити напрямки удосконалення облікового процесу виробничої діяльності фермерських господарств.

Об'єкт дослідження – процес облікового забезпечення та оподаткування виробничої діяльності фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних та нормативних засад щодо обліку та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств.

Методи дослідження. У процесі реалізації завдань кваліфікаційної роботи було застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, розрахунково-аналітичні методи, економіко-статистичний аналіз при інтерпретації графічного та табличного матеріалу. Для систематизації зібраних даних і побудови таблиць та діаграм використовувалися сучасні інформаційні технології, зокрема пакет прикладних програм Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти та відомчі методичні рекомендації; облікова інформація та оприлюднені дані річної фінансово-економічної і статистичної звітності фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича»; аналітичні огляди й оцінки ринкових позицій фермерських господарств України. У процесі дослідження були опрацьовані публікації вітчизняних науковців, присвячені питанням розвитку, облікового забезпечення та оподаткування фермерських господарств, представлені особисті спостереження та узагальнення автора. Практична частина роботи ґрунтується на матеріалах фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича», а саме установчих документах, первинних документах, облікових регістрах, формах фінансової, податкової та статистичної звітності.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження прийнято участь у наукових конференція та опубліковано тези:

1. Якимова А. Особливості та проблемні аспекти оподаткування фермерських господарств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану:* тези доповідей студентської конференції ФМОІТ, присвяченої 81-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників (7-11 квітня 2025 р). Одеса. ОНЕУ. 2025. С. 283-285.

2. Якимова А. Особливості оподаткування діяльності фермерських господарств *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації.* Матеріали X міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції імені професора Л.М. Крамаровського (25 квітня 2025 року). Одеса : ОНЕУ, 2025. С. 74-76.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 32 додатки. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «***Законодавче регулювання діяльності, обліку та оподаткування фермерських господарств***» розглянуто специфіку фермерських господарств як особливої форми господарювання в аграрному секторі економіки, наведено їх види та переваги функціонування, акцентовано увагу на основних видах їх виробничої діяльності; проаналізовано нормативно-правову базу, що регламентує порядок ведення обліку у фермерських господарствах, а саме альтернативність вибору регістрів обліку та подання фінансової і статистичної звітності; акцентовано увагу на основні регламентації оподаткування фермерських господарств у контексті альтернативності загальної та спрощеної системи оподаткування. окреслено проблематику з обліку та оподаткування фермерських господарств.

У другому розділі «***Практичні аспекти організації діяльності, обліку та звітності ФГ «Якимова Іллі Захаровича»»*** наведено загальну характеристику виробничої діяльності фермерського господарства та визначено основні види діяльності з ведення аграрного виробництва, представлено основні складові його ресурсного потенціалу; висвітлено загальну організацію обліку та форми систематизації облікової інформації, представлено регістри обліку та інтерпретацію облікової інформації у фінансовій звітності фермерського господарства. Проведено аналітичну діагностику виробничої діяльності ФГ «Якимова Іллі Захаровича», а саме проаналізовано обсяги і структуру землекористування, наявності основних засобів та оборотних активів, реалізації аграрної продукції, отриманого доходу та фінансових результатів фермерського господарства від впровадження виробничої діяльності.

У третьому розділі «Практичні аспекти ***діючої системи обліку та оподаткування ФГ «Якимова Іллі Захаровича»»*** висвітлено практичні аспекти обліку виробничої діяльності у фермерському господарстві, деталізовано порядок документального оформлення операція, що формують основні процеси діяльності з купівлі ТМЦ, використання с.-г. техніки, виробництва та продажу аграрної продукції; акцентовано увагу на особливості справляння податкових платежів та подання податкової звітності за умови застосування спрощеної системи оподаткування 4 групи а також порядок справляння інших податків та зборів; окреслено основні недоліки діючої системи облікового забезпечення виробничої діяльності та надано рекомендації з удосконалення формування облікової інформації у фермерському господарстві.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра за ОПП «Облік, аудит і податковий консалтинг» було систематизовано ключові облікові та податкові законодавчі та теоретико-методологічні положення, а також проаналізовано практичні аспекти організації бухгалтерського обліку та оподаткування фермерських господарств на прикладі суб'єкта малого аграрного бізнесу — фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича». У відповідності до визначених завдань дослідження досягнуто наступних результатів.

1. Встановлено, що фермерські господарства є ключовими суб'єктами аграрного сектору**,** які, попри економічні та політичні виклики, демонструють позитивну динаміку розвитку. Станом на 1 січня 2024 року кількість зареєстрованих фермерських господарств в Україні зросла до 50126 господарств, що свідчить про актуальність та життєздатність цієї форми господарювання. Діяльність фермерських господарств має свої особливості у частині організаційних аспектів створення та впровадження виробничої діяльності. Ключовими ознаками такої організаційно-правової форми господарювання в агробізнесі є саме ведення товарного сільськогосподарського виробництва як предмету його діяльності, що передбачає виробництво, переробку та реалізацію агропродукції. Виробнича діяльність фермерських господарств представлена широким спектром робіт, пов'язаних із вирощуванням рослин, утриманням тварин, виробництвом продуктів харчування та іншими напрямками аграрного бізнесу**.** Специфіка та пріоритетність фермерських господарств полягає у низці економічних, соціальних та екологічних характеристик, які визначають їхню унікальну роль в аграрному секторі України, обумовлює необхідність створення сприятливих умов для їх розвитку, зокрема в частині державного стимулювання, фінансування, а також впровадження податково-облікових преференцій

2. Обліково-інформаційне забезпечення та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств має низку характерних рис, обумовлених, насамперед, їх організаційно-правовим статусом: чи господарство діє як юридична особа, чи як фізична особа-підприємець. Додаткової специфіки надає вид діяльності – сільськогосподарське виробництво, що потребує використання особливих облікових категорій, таких як земельні ресурси та біологічні активи. Модель обліку для фермерських господарств залежить від їхньої організаційно-правової форми, системи оподаткування та виду економічної діяльності та обсягів виробництва і реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. З огляду на правовий статус суб'єкта підприємництва, фермерське господарство може застосовувати загальну, спрощену або просту форму ведення бухгалтерського обліку. Організація обліку та вибір системи оподаткування в фермерському господарстві повинна враховувати не лише загальні вимоги національного законодавства, але й специфіку аграрної галузі. Податкові платежі, які справляються фермерськими господарствами залежать від обраної ними системи оподаткування – загальної або спрощеної. Інформація щодо виробничо-господарської діяльності та наявного і використаного виробничо-ресурсного

потенціалу у процесі виробничої діяльності фермерських господарства систематизується в формах фінансової, податкової та статистичної звітності.

3. Проблематика обліку та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств виходить із самої специфіки функціонування даної організаційно-правової форми аграрного підприємництва, а також обумовлена специфікою використовуваних активів таких, як земельні ресурси, біологічні активи, сільськогосподарська продукція. проблемною ділянкою є документальне оформлення господарських операцій та застосування відповідних регістрів. Проблемними питанням щодо організації обліку у невеликих за розміром землекористування фермерських господарствах є відсутність у більшості з них облікової політики, яка має містити обрані методи оцінки вибуття виробничих запасів та готової сільськогосподарської продукції, а також метод оцінки сільськогосподарської продукції при її первісному визнанні, методи нарахування амортизації основних засобів. Зазначені елементи облікової політики та їх дотримання фермерськими господарствами впливають на достовірне формування витрат, а відповідно, й на достовірне визначення фінансового результату. Актуальною дана проблематика є для фермерських господарств, які обирають загальну систему оподаткування зі сплатою податку на прибуток. Серед актуальних проблем функціонування фермерських господарств слід виділити забезпечення достовірного обліку та коректного податкового супроводу операцій з оплати праці найманих працівників і членів господарства. Проблематикою виступає оподаткування земельних ресурсів у частині запровадження мінімального податкового зобов'язання за використання с.-г. угідь. Такий розрахунок здійснюється з урахуванням обраної системи оподаткування суб'єктом господарювання, а також частки його сільськогосподарської діяльності.

4. За результатами дослідження особливостей обліку та оподаткування таких суб'єктів агробізнесу як фермерські господарства, практичні аспекти розглянуто на базі виробничої діяльності Фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича». Встановлено, що предметом діяльності є виробництво товарної с.-г. продукції рослинництва з використанням власних та орендованих земель сільськогосподарського призначення. Форма власності фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича» - приватна, вищим органом управління є Голова ФГ Якимова Алла Василівна. Керівник фермерського господарства – Якимов Валерій Ілліч. Фермерське господарство «Якимова Іллі Захаровича» впроваджує свою виробничу діяльність відповідно до Статуту, у якому зазначено основні аспекти управління господарством, порядок землекористування, формування майна, отримання доходів, формування та використання майна. Основними складовими ресурсного потенціалу ФГ виступають сільськогосподарські землі, оборотні та необоротні активи, які представлені матеріально-технічними ресурсами, сучасною сільськогосподарською технікою задля виконання посівних робіт та збирання врожаю сільськогосподарських культур. Виробнича діяльність фермерського господарства спрямована на виробництво високоякісної аграрної продукції за умови раціонального та ефективного виробничого потенціалу.

5. При формуванні облікової інформації та складанні фінансової звітності підприємство додержується основних регламентів національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. У фермерському господарстві «Якимова Іллі Захаровича» веденням бухгалтерського обліку та складанням фінансової, статистичної та податкової звітності займається головний бухгалтер, яких працює на загальних засадах та має право підпису на фінансових та звітних документах. Слід зазначити, що бухгалтерський облік у ФГ «Якимова Іллі Захаровича» здійснюється без використання подвійного запису. Така техніка обліку дозволена суб'єктам мікро підприємництва та безпосередньо невеликим за розмірами фермерським господарствам. У фермерському господарстві «Якимова Іллі Захаровича» використовуються облікові зведені документи, які притаманні формам ведення обліку у фермерських господарствах та регламентовані галузевими Методичними рекомендація № 189. Процес виробничої діяльності ФГ відображується в облікових регістрах довільної форми, облік ведеться вручну та з використанням комп'ютерного текстового редактору Word. Згідно з законодавством ФГ «Якимова Іллі Захаровича» є суб'єктом малого підприємництва, фінансова звітність підприємства складається згідно вимог НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». ФГ «Якимова Іллі Захаровича» за результатами своє діяльності подає специфічні форми статистичної звітності, які притаманні саме аграрним підприємствам і малим фермерським господарствам.

6. За результатами аналітична діагностики діяльності ФГ «Якимова Іллі Захаровича», яка проведена за основними складовими його виробничо-ресурсного потенціалу встановлено, шо у структурі посівних площ превалюють зернові культури, які становили у 2022 році 74%, а у 2024 – 78% загальної посівної площ. Посівні площі зернових культур майже пропорціно розподілені між основними видами с.-г. культур таких, як пшениця озима, ячмінь озимий та кукурудза. Забезпечення фермерського господарства «Якимова Іллі Захаровича» сучасною сільськогосподарською технікою, первісна вартість яких становить 14862,8 тис. грн відбувалося у попередні періоди з початку створення господарства. Відтак, наявна сільськогосподарська техніка відзначається високим рівнем зношеності. Що стосується оборотних активів, то їх вартість набула значного зростання за досліджуваний період, залишки готової сільськогосподарської продукції мають досить великі значення. Протягом досліджуваного періоду значні зміни вдбулися у динаміці резульатаивних показників діяльності ФГ. З початку воєнної агресії у 2022-2023 роки відбулося зниження отриманого читсого доходу та чистого прибутку від с.-г. діяльності. У 2024 році порівняно із попереднім періодом виручка від реалізації (чистий дохід) зазнала незначних змін, а от собівартість реалізованої продукції значно знизилася, що зумовило підвищення прибутковості. У загальній сумі отриманої виручки у 2024 році доля валового прибутку становила 35%, доля чистого прибутку – 32,6%. ФГ «Якимова Іллі Захаровича» здійснює свою діяльність за рахунок власних джерел без залучених та кредитних ресурсів, є абсолютно фінансово стійким агарним підприємством.

7. Документально-інформаційне та облікове відображення основних складових виробничої діяльності, а саме процесу постачання та використання ресурсів, виробництва та реалізації аграрної продукції, має свою специфіку у ФГ «Якимова Іллі Захаровича». Враховуючи специфіку ведення обліку у фермерському господарстві «Якимова Іллі Захаровича» усі наявні основні засоби відображені у такому документі як «Опис основних засобів». Задля документального підтвердження землекористування у ФГ «Якимова Іллі Захаровича» є такі документи: державний акт на землю, який підтверджує право власності на земельну ділянку; договір оренди земельного паю, який укладається з фізичними особами-власниками земельних паїв; акти обстеження посівів сільськогосподарських культур, акт прийому-передачі земельної ділянки. Для документування обліку праці та заробітної плати використовуються наряди на виконання сільськогосподарських робіт у період посівної, відомість нарахування заробітної плати, накази про прийняття, звільнення, відпустки робітників господарства. Придбання матеріальних ресурсів задля забезпечення аграрного виробництва оформлюється Договором купівлі-продажу, накладною, специфікацією, товарно-транспортною накладною. Списання насіннєвого матеріалу та інших прямих матеріальних витрат на виробництво продукції в
і
д
б
у
в
8. Специфіка функціонування ФГ «Якимова Іллі Захаровича» відповідає усім вимогам Податкового кодексу України щодо застосування спрощеної системи оподаткування зі сплатою єдиного податку 4 групи, розрахунок та справляння якого віддзеркалюється у відповідній Декларації та додаткових формах податкової звітності. Відповідно до введених новацій, ФГ «Якимова Іллі Захаровича» як суб’єкт агробізнесу, розраховує мінімальне податкове зобов’язання за користування сільськогосподарськими землями. Визначена сума МПЗ зменшується на суму сплачених податків у попередньому податковому звітному періоді та підлягає сплаті у наступному період поряд зі сумою єдиного податку. Мінімальне податкове зобов’язання розраховується виходячи з площі с.-г. угідь, НГО та відповідного коефіцієнта, який встановлено Податковим кодексом. Специфікою оподаткування є користування земельними ділянками на умовах оренди у фізичних осіб. ФГ «Якимова Іллі Захаровича» для здійснення своєї виробничої діяльності орендує земельні паї у фізичних осіб – землевласників, та виплачує орендну плату за орендовані земельні ділянки. Такі операції також є об’єктом оподаткування ПДФО та військовим збором. У фермерському господарстві є наймані працівники, а відтак, підприємство виступає податковим агентом, проводить відповідні утримання із заробітної плати сум ПДФО та військового збору відповідно до чинного податкового законодавства. Справляння податку на додану вартість у фермерському господарстві має певну галузеву специфіку, що випливає з особливостей сільськогосподарського виробництва. Слід зазначити, що фермерське
т
і
в

господарство «Якимова Іллі Захаровича», враховуючи регламенти Податкового кодексу України, для операцій з постачання сільськогосподарської продукції застосовує оподаткування ПДВ за ставками 20% та 14% в залежності від виду продукції. за результатами податкового періоду подається Декларація з ПДВ з відповідними додатками.

9. За результатами діючої системи обліку встановлено окремі недоліки, що негативно позначаються на формуванні достовірної обліково-інформаційної системи основних господарських процесів. Ведення обліку без застосування подвійного запису з використанням спрощеної форми обліку не забезпечує релевантність облікової інформації та не відповідає сучасним реаліям ведення діяльності суб'єктів агробізнесу у статусі юридичної особи, якою є ФГ «Якимова Іллі Захаровича». Як було встановлено, у фермерському господарстві не впроваджена в обліковий процес облікова політика, яка саме відіграє ключову роль у системі бухгалтерського обліку, визначаючи підходи до формування, відображення та узагальнення інформації про господарську діяльність підприємства. З метою удосконалення організації обліку виникає необхідність упорядкування та раціоналізації системи ведення облікових регістрів, що забезпечить підвищення якості облікової інформації. У перспективі доцільним є впровадження автоматизованої форми бухгалтерського обліку, адаптованої до потреб аграрних підприємств. В обліковій політиці фермерського господарства мають бути чітко визначені всі ключові аспекти організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки сільськогосподарської діяльності, використання земельних і інших ресурсів, формування витрат, отримання сільськогосподарської продукції та визнання доходів від її реалізації.

АНОТАЦІЯ

Якимова А. В. Облік та оподаткування виробничої діяльності фермерських господарств (на прикладі ФГ «Якимова Іллі Захаровича»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «071 «Облік і оподаткування»
(шифр та назва спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг».
(назва освітньої програми)
Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

У роботі розглядаються нормативно-правові основи функціонування фермерських господарств в аграрному секторі економіки України, особливості фінансового обліку та оподаткування їх діяльності, складання та подання фінансової, статистичної і податкової звітності.

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку та структуру виробництва аграрної продукції, наявність ресурсного потенціалу, діючу систему обліку з урахуванням специфіки аграрного виробництва, практичні аспекти оподаткування фермерського господарства.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення аграрного виробництва, запровадження автоматизованої системи ведення облікових регістрів, адаптованої для аграрних підприємств, розробку облікової політики фермерського господарства.

Ключові слова: фермерські господарства, виробнича діяльність, облік, звітність, оподаткування, спрощена система оподаткування

ANNOTATION

Yakymova Anna Accounting and taxation of production activities in farming enterprises (a case study of the farm enterprise «Ilya Zakharovych Yakymov»)

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty
«071 «Accounting and taxation»»
(code and name of the specialty)
for the educational program «« Accounting, audit and tax consulting »».
(title of the educational program)
Odessa National Economics University. – Odessa, 2025

The work deals with the regulatory and legal bases of the functioning of farms in the agrarian sector of the economy of Ukraine, the peculiarities of financial accounting and taxation of their activities, the preparation and submission of financial, statistical and tax reporting.

Author analyses main economic indicators of the enterprise's development, the dynamics and structure of agricultural production, the availability of resource potential, the current accounting system taking into account the specifics of agricultural production, and practical aspects of farm taxation

We have recommended the directions of improvement of the accounting support for agricultural production, introduction of an automated system for maintaining accounting registers adapted for agricultural enterprises, and the development of a farm's accounting policy

Keywords farms: farms, production activities, accounting, reporting, taxation, simplified taxation system